

Els primers habitants d'Europa, a Talteüll

El nou palau d'exposicions i de congressos de Talteüll, Catalunya Nord, presenta per primera vegada el conjunt de les descobertes arqueològiques sobre els primers pobladors d'Europa fetes aquests vint anys últims.

PERE CODONYAN

Les restes dels homínids i de les seues eines permeten d'acostar-nos a la manera de viure dels nostres avantpassats. A la mostra de Talteüll, podem rastrejar la presència de l'home a la Mediterrània des de fa més d'un milió d'anys.

La descoberta l'estiu de l'any passat a Dmanissi (Geòrgia) de dos cranis humans d'un milió set-cents mil anys d'antiguitat ha modificat de forma considerable les teories sobre els primers poblaments europeus. "Aquests dos cranis tenen una forma molt pròxima a la de l'*Homo erectus* antic, l'*Homo ergaster*, i és la primera presència d'aquesta espècie que trobem fora de l'Àfrica", explica David Lordkipanidze, coordinador de les excavacions de Dmanissi.

Fins ara les restes més antigues d'*Homo erectus* que s'havien trobat a Europa eren les d'Atapuerca (Burgos) i tenien uns 850.000 anys. Per Eudald Carbonell, catedràtic de prehistòria de la Uni-

versitat Rovira i Virgili, la descoberta de Dmanissi representa una autèntica revolució. "És un canvi bastant important en la concepció del poblament Europeu. Això significa que una espècie molt vella, l'*Homo ergaster*, devia sortir de l'Àfrica i que l'*Homo erectus* no devia ser el primer poblador d'aquest continent, sinó una espècie anterior. Aquests cranis són molt antics, les indústries també són molt arcaiques. Això ens pot indicar que el continent euroasiàtic devia ser poblat uns 400 o 500 mil anys després del continent africà", explica el responsable de les excavacions d'Atapuerca. Aquestes noves descobertes obren noves incògnites i noves perspectives d'investigacions. "A Europa, fins

ara, ens havíem acostumat a trobar restes d'un *Homo erectus* bastant potent, bastant gran i fort. En el cas de Dmanissi ens trobem amb restes d'hommes de talla més aviat petita que ens obren un nou camí. L'hem d'explorar per omplir el buit d'un milió d'anys que ens separen de les restes humanes posteriors i entendre com hem passat dels uns als altres", afirma Jacques Pernaud, conservador del museu de Talteüll.

Aquests nous interrogants van centrar el col·loqui internacional que va reunir més de dos-cents científics europeus a Talteüll fa quinze dies. Coincidint amb aquest col·loqui també es va inaugurar una exposició que proposa un recorregut a través de la prehistòria europea. La mostra, titulada *Els primers habitants d'Europa*, es podrà visitar els pròxims tres anys al nou Palau de Congressos del poble. El municipi de Talteüll, i un seguit d'institucions han invertit uns 22 milions de francs (550 milions de pessetes) en la construcció al centre del poble d'aquesta nova infraestructura de 2.200 metres quadrats que completa les del museu i del Centre Europeu de Recerca Prehistòrica, inaugurats el 1992.

A més d'ensenyar per primera vegada al públic els fòssils humans més antics trobats a Europa, l'exposició reuneix, també per primera vegada, les restes de tots els homínids i els rastres de les indústries lítiques arcaiques descoberts aquests últims vint anys al sud de França, a Itàlia, i Croàcia que testimonien la presència de l'home

prehistòric a la vora de la Mediterrània fa més d'un milió d'anys. Així hom hi pot veure reconstruït el terra de la Cova del Vallonet (departament dels Alps-Marítims) on es van trobar restes d'animals, còdols i pedres tallades que semblen demostrar la presència d'un grup de caçadors, ara fa un milió d'anys. L'exposició també recull una part de les vuitanta-cinc restes mortals humanes, de 850.000 anys, descobertes fa un any al jaciment de la Gran Dolina d'Atapuerca que demostren la presència de l'*Homo erectus* a les regions més meridionals d'Europa.

Fa uns 500.000 anys l'*Homo erectus*, considerat ja un preneanderthalià, ocupava les regions més temperades d'Europa, com la plana del Rosselló. Les recerques fetes des del 1964 a la Cova de l'Aragó, van permetre de fer sortir a la llum restes d'aquests homínids. El 22 de juliol de 1971 s'hi va trobar un crani de 450.000 anys, una descoberta que va fer famós el poble de Talteüll a tot el món, perquè llavors es tractava de la resta humana més antiga trobada al continent europeu. Anomenat Aragó XXI pel professor Henry de Lumley, el crani ocupa un lloc central de la mostra.

Els nivells arqueològics excavats fins ara a la Cova de l'Aragó ens informen també sobre la forma de vida d'aquests caçadors del paleolític inferior i sobre les eines que feien servir per matar i trossejar les preses. "Els còdols tallats només sobre una cara, que podien pesar uns set quilos, eren com destrals, molt pràctics per a desarticular les carcasses dels grans herbívors, els cavalls, els bisons, o els rinoceronts, i per trencar alguns ossos", explica el professor Henry de Lumley, que va iniciar les excavacions de la Cova de l'Aragó i que presideix el Centre Europeu de Recerca Prehistòrica de Talteüll. Segons De Lumley, "amb l'estudi dels fragments d'ossos trobats als habitatges, l'estudi de les fractures i l'examen de les estries deixades pels talls, és possible de fer-se una idea de les tècniques de caça, carnisseria i cuina que tenien els homes prehistòrics. Aquests homes

A l'exposició, es fan servir imatges virtuals que permeten de reproduir escenes de la vida prehistòrica.

recuperaven sistemàticament la medulla i el cervell, que es menjaven en cru i que apreciaven particularment".

Va ser ara fa uns 400.000 anys que l'*Homo erectus* va aconseguir de domesticar el foc. A més de poder-se escalfar també va poder coure els aliments, allunyar els animals salvatges, endurir l'extremitat de les armes de fusta i trencar materials durs. La llar va marcar també el principi de la sociabilitat i l'aparició de les primeres construccions. Al jaciment de Terra Amata, prop de Niça, a la Costa d'Atzur provençal, s'hi van trobar indicis d'un campament de caçadors d'elefants i de cérvols en capes de 380.000 a 400.000 anys d'antiguitat. Les restes de llars de foc cavades a la sorra i protegides del vent per una petita paret de pe-

dres demostren que els homes d'aquell temps feien servir el foc per menjar, però també per millorar l'habitatge, unes cabanes de branques que s'han reconstruït per a l'exposició. Així mateix, les capes més recents de la Cova de l'Aragó de Talteüll, inferiors a 400.000 anys han ofert indicis de la utilització del foc, tot i que no hi ha restes de llars.

Gràcies a la domesticació del foc l'*Homo erectus* pot penetrar a les zones temperades fredes i resistir el període de grans freds d'ara fa uns 200.000 anys. És en aquesta època que apareix una nova tècnica de tallar els fragments de sílex, que va permetre als caçadors del paleolític de concebre una pandèria d'eines de pedra més eficients. Va ser igualment durant aquest període que l'*Homo erectus* europeu féu els primers receptacles per dipositar-hi els morts, com el trobat a la cova de la Sima de los Huesos, on es van identificar uns trenta-dos individus a partir de cranis i mandíbules trobats.

Per acostar els visitants als nostres llunyans avantpassats i fer més atractiva i entenedora la mostra es fan servir les tècniques museogràfiques més innovadores, com el sistema Virtex, que mitjançant imatges virtuals permet de reproduir escenes de la vida prehistòrica.

L'exposició ensenya per primera vegada els fòssils humans més antics trobats a Europa. La descoberta de dos cranis d'un milió set-cents mil anys d'antiguitat a Geòrgia l'estiu passat ha capgirat les teories sobre els primers pobladors del continent.

Pere Codonyan